

Olsztyn, 19 stycznia 2023 r.

Wydział Spraw Obywatelskich i Cudzoziemców

SO-III.431.16.2022

Pan
Piotr Ryszard Feliński
Burmistrz Miasta i Gminy
Ruciane-Nida

Stosownie do art. 47 ustawy z dnia 15 lipca 2011 r. o kontroli w administracji rządowej (Dz. U. z 2020 r. poz. 224), zwanej dalej: „ustawą o kontroli w administracji rządowej”, przekazuję Panu treść wystąpienia pokontrolnego.

Wystąpienie pokontrolne

Kontrolę problemową przeprowadzono w Urzędzie Miasta i Gminy Ruciane-Nida (NIP 8491001236, REGON 00053082) z siedzibą przy Al. Wczasów 4, 12-220 Ruciane-Nida, w którym mieści się Urząd Stanu Cywilnego w Rucianem-Nidzie.

W okresie objętym kontrolą oraz w czasie prowadzenia kontroli kierownikiem jednostki kontrolowanej był Pan Piotr Ryszard Feliński, pełniący funkcję Burmistrza Miasta i Gminy Ruciane-Nida od 19 listopada 2018 r.

Kontrolę przeprowadził zespół kontrolny Wydziału Spraw Obywatelskich i Cudzoziemców Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie w składzie:

- 1) Maciej Jurzyński – starszy inspektor wojewódzki, przewodniczący zespołu kontrolnego, posługujący się legitymacją służbową nr 3/2020 wydaną przez Dyrektora Generalnego Urzędu, na podstawie pisemnego upoważnienia do kontroli z 4 listopada 2022 r. nr FK-V.0030.911.2022 wydanego przez Wojewodę Warmińsko-Mazurskiego;
- 2) Beata Mamińska-Pietrzak – Kierownik Oddziału Spraw Obywatelskich, członek zespołu kontrolnego, posługująca się legitymacją służbową nr 14/2021 wydaną przez Dyrektora Generalnego Urzędu, na podstawie pisemnego upoważnienia do kontroli z 4 listopada 2022 r. nr FK-IV.0030.912.2022 wydanego przez Wojewodę Warmińsko-Mazurskiego.

Kontrolę rozpoczęto 23 listopada 2022 r., a zakończono 7 grudnia 2022 r.

Kontrola została odnotowana w książce kontroli jednostki kontrolowanej pod nr 47.

Zakres kontroli: realizacja przez Gminę Ruciane-Nida w okresie od 1 października 2021 r. do 30

września 2022 r. zadań zleconych z zakresu administracji rządowej w obszarze rejestracji stanu cywilnego oraz zmiany imion i nazwisk.

Kontrolę problemową przeprowadzono na podstawie art. 2 ust. 1 i art. 6 ust. 4 pkt 3 ustawy z dnia 15 lipca 2011 r. o kontroli w administracji rządowej (Dz. U. z 2020 r. poz. 224) oraz art. 28 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (Dz. U. z 2022 r. poz. 135 ze zm.) w związku z art. 6 ust. 1 i art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 28 listopada 2014 r. Prawo o aktach stanu cywilnego (Dz. U. z 2022 r. poz. 1681) oraz art. 14 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 października 2008 r. o zmianie imienia i nazwiska (Dz. U. z 2021 r. poz. 1988).

Na podstawie ustaleń kontroli działalność kontrolowanej jednostki ocenia się **pozytywnie z nieprawidłowościami**.

1. Organizacja Urzędu Stanu Cywilnego w Rucianem-Nidzie

Urząd Stanu Cywilnego w Rucianem-Nidzie (dalej USC) stanowi komórkę organizacyjną Urzędu Miasta i Gminy Ruciane-Nida. Funkcję Kierownika USC pełni z mocy prawa Burmistrz Miasta i Gminy Ruciane-Nida. Z ustaleń kontroli wynika, że Burmistrz nie zatrudnił innej osoby na stanowisku Kierownika USC. Natomiast na stanowisku Zastępcy Kierownika USC od 24 lutego 2020 r. zatrudniona jest Pani Marlena Paradowska, która posiada odpowiednie wykształcenie i staż pracy w administracji publicznej określone w art. 8 ust. 1 pkt 3 i 4 ustawy z dnia 28 listopada 2014 r. Prawo o aktach stanu cywilnego (dalej jako „p.a.s.c.”).

Siedziba USC mieści się na parterze budynku Urzędu Miasta i Gminy Ruciane-Nida. Składa się z dwóch pomieszczeń: pokoju pracy Zastępcy Kierownika USC, w którym przyjmowani są interesanci oraz z sali ślubów, która umożliwia zawarcie związku małżeńskiego w formie uroczystej.

Księgi stanu cywilnego oraz akta zbiorowe rejestracji stanu cywilnego są przechowywane w pokoju pracy Zastępcy Kierownika USC. Ustalono, że pomimo zalecenia wydanego w tym zakresie po ostatniej kontroli problemowej w 2014 r., nie zostało wydzielone pomieszczenie na potrzeby archiwum USC, co skutkuje utrzymaniem stanu uchybienia. Kierownik jednostki kontrolowanej wyjaśnił, że przyczyną tej sytuacji są braki lokalowe urzędu.

Stan techniczny ksiąg stanu cywilnego jest dobry. Wszystkie księgi oprawione są w twarde oprawy i ustawione w zamykanej, metalowej szafie, zabudowanej szafą drewnianą z przesuwными drzwiami. W USC przechowywane są księgi stanu cywilnego urodzeń, małżeństw i zgonów. Natomiast akta zbiorowe rejestracji stanu cywilnego przechowywane są

w segregatorach, na półkach szafy drewnianej z przesuwными drzwiami zamykanymi na klucz. Część akt umieszczona jest w starych segregatorach z miękkimi okładkami, które wyginają się, przez co dokumenty są w większym stopniu narażone na uszkodzenia i zniszczenie. Zgodnie z art. 27 ust. 1 p.a.s.c. akta zbiorowe rejestracji stanu cywilnego zabezpiecza się przed uszkodzeniem, zniszczeniem, utratą oraz przed nieuprawnionym dostępem do nich osób trzecich.

Dokumenty w aktach zbiorowych prowadzonych do aktów stanu cywilnego, które nie były gromadzone jako dokumenty elektroniczne zostały oznaczone numerem i datą sporządzenia aktu, zgodnie z § 43 ust. 1 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z 9 lutego 2015 r. w sprawie sposobu prowadzenia rejestru stanu cywilnego oraz akt zbiorowych rejestracji stanu cywilnego (Dz. U. z 2016 r., poz. 1351).

W pokoju pracy Zastępcy Kierownika USC znajduje się urządzenie kontrolujące temperaturę i wilgotność powietrza, natomiast na zewnątrz, w korytarzu, umieszczony jest sprzęt gaśniczy. W pokoju pracy przechowywane są również blankiety dokumentów wydawanych na podstawie art. 44 ust. 1 oraz art. 83 ust. 1 p.a.s.c. Dostęp do pomieszczenia nie jest rejestrowany, co jest niezgodne z art. 43 ust. 5 ustawy z dnia 22 listopada 2018 r. o dokumentach publicznych (Dz. U. z 2022 r. poz. 1394 ze zm.).

2. Sporządzanie aktów stanu cywilnego

W okresie objętym kontrolą sporządzono w **trybie zwykłym rejestracji** łącznie 102 akty stanu cywilnego, w tym jeden akt urodzenia, 49 aktów małżeństwa i 52 akty zgonu. Badaniem kontrolnym objęto 30 wybranych spraw, w tym jedno urodzenie, 14 małżeństw i 15 zgonów.

Urodzenie

Akt urodzenia został sporządzony na podstawie karty martwego urodzenia i protokołu zgłoszenia urodzenia. Zgłoszenia i rejestracji zdarzenia dokonano zgodnie z przepisami p.a.s.c.

Weryfikacji poddano również sposób przyjęcia oświadczeń o uznaniu ojcostwa – zbadano 2 z 3 spraw zrealizowanych w okresie objętym kontrolą: USC.5363.3.2021 (oświadczenie dotyczyło dziecka martwo urodzonego) i USC.5363.2.2022 (oświadczenie dotyczyło dziecka urodzonego, dla którego nie sporządzono jeszcze aktu urodzenia; oświadczenie przekazano do właściwego urzędu). Oświadczenia zostały przyjęte i udokumentowane w sposób prawidłowy.

Małżeństwa

W przypadku małżeństw zawartych w formie cywilnej (8 zbadanych spraw) akty sporządzono

Strona 3 z 15

na podstawie protokołu przyjęcia oświadczeń o wstąpieniu w związek małżeński. Oświadczenia zostały przyjęte w sposób określony w art. 1 § 1 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (dalej jako k.r.o.). Ustalono jednocześnie, że przyjmując zapewnienie o braku okoliczności wyłączających zawarcie małżeństwa w celu udzielenia ślubu cywilnego Zastępca Kierownika USC każdorazowo przyjmował oświadczenia o nazwiskach noszonych po zawarciu małżeństwa i nazwisku dzieci zrodzonych z małżeństwa oraz uzupełniał rubrykę 3 formularza zapewnienia (odnoszącą się do ślubu w formie wyznaniowej), a ponadto oświadczenia o nazwiskach utrwał w aktach także w postaci odrębnego dokumentu. Kierownik jednostki wyjaśnił, że taki sposób postępowania stanowił kontynuację praktyki stosowanej przez poprzedniego pracownika USC.

W związku z powyższym należy wskazać, że zgodnie z art. 25 § 1 k.r.o., o nazwisku, które każdy z małżonków będzie nosił po zawarciu małżeństwa, decyduje jego oświadczenie złożone przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego. Oświadczenie może być złożone bezpośrednio po zawarciu małżeństwa albo przed sporządzeniem przez kierownika urzędu stanu cywilnego zaświadczenia stwierdzającego brak okoliczności wyłączających zawarcie małżeństwa, które zgodnie z art. 4¹ § 1 k.r.o. jest wydawane osobom, które zamierzają zawrzeć małżeństwo w sposób określony w art. 1 § 2 i 3, tj. w formie wyznaniowej ze skutkiem cywilnym. Z kolei art. 76 ust. 4 pkt 5 p.a.s.c. wskazuje, że jeżeli małżeństwo ma zostać zawarte we wskazany sposób, zapewnienie zawiera oświadczenia o nazwisku (nazwiskach), które będą nosiły osoby zamierzające zawrzeć małżeństwo po jego zawarciu, oraz oświadczenia o nazwisku dzieci zrodzonych z tego małżeństwa. Zatem oświadczenia o nazwiskach noszonych po zawarciu małżeństwa powinny być przyjęte na etapie złożenia zapewnienia jedynie w przypadku ślubu w formie wyznaniowej, a ich treść stanowi element zapewnień i następnie zaświadczenia o braku okoliczności wyłączających zawarcie małżeństwa. Natomiast w przypadku ślubu w formie cywilnej (świeckiej) oświadczenia te mogą być złożone przez małżonków bezpośrednio po zawarciu małżeństwa, a ich treść stanowi element protokołu przyjęcia oświadczeń o wstąpieniu w związek małżeński. Wobec tego nie jest uzasadnione przyjmowanie tych oświadczeń również na etapie złożenia zapewnień do ślubu cywilnego oraz sporządzanie dodatkowych dokumentów na tę okoliczność.

Co do zasady akty zostały sporządzone prawidłowo, jednakże do aktu małżeństwa nr 2816043/00/AM/2022/387294 niezasadnie wpisano nazwisko rodowe ojca kobiety (cudzoziemki), gdyż nie wynikało ono z przedłożonych dokumentów (nieprawidłowość). Kierownik jednostki wyjaśnił, że nazwisko rodowe ojca kobiety zostało wpisane omyłkowo. W dniu składania zapewnień nupturienci byli w obecności tłumacza przysięgłego oraz swojego małego dziecka, co zakłóciło spokój przy sporządzaniu zapewnienia, na podstawie którego

został sporządzony protokół, a następnie akt. Skutkiem nieprawidłowości jest konieczność sprostowania aktu. Osobą odpowiedzialną jest Zastępca Kierownika USC.

W pięciu przypadkach ślubu udzielono poza urzędem stanu cywilnego. We wszystkich tych sprawach pobrana została opłata dodatkowa za przyjęcie oświadczeń o wstąpieniu w związek małżeński poza urzędem w wysokości 1000 zł.

W dwóch przypadkach (2816043/00/AM/2022/469249 i 2816043/00/AM/2022/494463) nie złożono na piśmie wniosków o udzielenie ślubu poza urzędem, a w jednym przypadku (2816043/00/AM/2022/175066) wniosek wpłynął do urzędu pocztą elektroniczną (nieprawidłowość). Z art. 85 ust. 5 p.a.s.c. wynika, że udzielenie ślubu poza urzędem może nastąpić wyłącznie na wniosek osoby zamierzającej zawrzeć małżeństwo. Zgodnie z art. 12 ust. 1 p.a.s.c., w sprawach nieuregulowanych w tej ustawie stosuje się przepisy ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (dalej k.p.a.). Oznacza to, że wniosek o przyjęcie oświadczenia o wstąpieniu w związek małżeński poza urzędem stanu cywilnego musi być złożony w formie i w sposób określony w art. 63 § 1 k.p.a., tj. na piśmie, za pomocą telefaksu lub ustnie do protokołu. Zaś wniosek wniesiony na adres poczty elektronicznej organu powinien być pozostawiony bez rozpoznania. Z wyjaśnień kierownika jednostki kontrolowanej wynika, że w ww. sprawach śluby miały odbyć się w miejscach dobrze znanych pracownikowi USC, zapewniających zachowanie uroczystej formy zawarcia małżeństwa. Ponadto z uwagi na indywidualne okoliczności spraw (np. osobiste wyrażenie zgody przez właściciela miejsca, w którym miał odbyć się ślub) nie żądano złożenia wniosków we właściwej formie. Skutkiem nieprawidłowości było działanie organu na wnioski obarczone wadami formalnymi. Osobą odpowiedzialną jest Zastępca Kierownika USC.

W badanych sprawach nupturienti nie występowali o wydanie zezwolenia na zawarcie małżeństwa przed upływem miesiąca od dnia, kiedy złożyli zapewnienie.

Na podstawie weryfikacji 6 aktów małżeństw zawartych w sposób określony w art. 1 § 2 i 3 k.r.o. (ślub wyznaniowy ze skutkiem cywilnym) ustalono, że zgodnie z p.a.s.c. podstawą sporządzenia aktów małżeństw były zaświadczenia stwierdzające brak okoliczności wykluczających zawarcie małżeństwa oraz zaświadczenia stwierdzające, że oświadczenia o wstąpieniu w związek małżeński zostały złożone w obecności duchownego. Dokumenty te zostały dostarczone do USC w terminie określonym w art. 8 § 3 k.r.o. Na zaświadczeniach widnieje data wpływu dokumentu do urzędu.

Po sporządzeniu aktów małżeństwa, zmiany stanu cywilnego zostały prawidłowo zarejestrowane w rejestrze PESEL.

Zgony

Akty zgonu zostały sporządzone co do zasady prawidłowo, w terminie określonym w art. 92 ust. 1 p.a.s.c., na podstawie karty zgonu i protokołu zgłoszenia zgonu.

W trzech zbadanych sprawach (2816043/00/AZ/2021/459301, 2816043/00/AZ/2021/455470, 2816043/00/AZ/2022/260520) zgłoszenia zgonu dokonały osoby nie będące członkami najbliższej pozostałej rodziny osoby zmarłej. W aktach tych spraw nie ma dokumentów potwierdzających, że były to osoby uprawnione do pochówku na podstawie art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych, a w konsekwencji podmioty mogące dokonać zgłoszenia zgonu zgodnie z art. 93 ust. 2 p.a.s.c. (nieprawidłowość). Dodać należy, że przed sporządzeniem aktu zgonu nr 2816043/00/AZ/2021/455470 Zastępca Kierownika USC nie dokonał właściwej weryfikacji stanu cywilnego zmarłego i wpisał niepoprawne dane w tym zakresie w oparciu o rejestr PESEL, pomimo że dysponował aktem małżeństwa osoby zmarłej. Tego samego dnia sprostował akt z urzędu.

Kierownik jednostki kontrolowanej wyjaśnił, że osobą zgłaszającą zgon w tej sprawie była konkubina syna osoby zmarłej (zamieszkująca razem pod wspólnym adresem). Weryfikacja tożsamości osoby zgłaszającej zgon odbyła się na podstawie okazanego dowodu osobistego. Osoba zgłaszająca zgon nie wiedziała jaki jest stan cywilny zmarłego. Przy weryfikacji danych do aktu potwierdziła, że zmarły był żonaty. Na tej podstawie do aktu został wpisany stan cywilny. W momencie, kiedy urzędnik zorientował się, że jest to nieaktualna informacja, akt został od razu sprostowany. Natomiast w pozostałych dwóch przypadkach osoby zmarłe były pensjonariuszami domu pomocy społecznej, a zgłoszeń zgonu dokonali pracownicy tej jednostki.

Przyczyną nieprawidłowości jest brak należytej oceny przez urzędnika przyjmującego zgłoszenia kwestii uprawnienia osób zgłaszających do zgłoszenia zgonu. Jednocześnie nie stwierdzono skutków nieprawidłowości (w szczególności brak jest podstaw do unieważnienia aktów).

Po sporządzeniu aktów zgonu dane zostały prawidłowo zarejestrowane w rejestrze PESEL.

Ponadto **w trybie szczególnym rejestracji** sporządzono 34 akty stanu cywilnego, w tym 21 aktów urodzenia, 8 aktów małżeństwa i 5 aktów zgonu. Badaniem objęto 10 wybranych spraw, w tym 6 urodzeń, 2 małżeństwa i 2 zgony. We wszystkich przypadkach w aktach stanu cywilnego zamieszczono adnotację o trybie ich sporządzenia.

W 5 zbadanych przypadkach akty urodzeń zostały sporządzone na wniosek rodziców osób

małoletnich, w trybie transkrypcji zagranicznego dokumentu do rejestru stanu cywilnego, a w jednym przypadku – na wniosek osoby, której zdarzenie dotyczy, w trybie odtworzenia treści aktu na podstawie art. 133 p.a.s.c. Zbadane akty małżeństwa sporządzono na wnioski osób, których zdarzenia dotyczą, natomiast akty zgonu – na wnioski złożone przez syna lub zięcia osoby zmarłej. We wnioskach o transkrypcję zagranicznego dokumentu potwierdzającego zgon nie wykazano interesu prawnego lub faktycznego w transkrypcji (nieprawidłowość). Jak stanowi art. 104 ust. 4 p.a.s.c., wniosek do wybranego kierownika urzędu stanu cywilnego o dokonanie transkrypcji może złożyć osoba, której dotyczy zdarzenie podlegające transkrypcji, lub inna osoba, która wykaże interes prawny w transkrypcji lub interes faktyczny w transkrypcji dokumentu potwierdzającego zgon. Przepis ustawy wymaga zatem, aby osoba wnioskująca o transkrypcję zagranicznego aktu zgonu wykazała przynajmniej interes faktyczny w dokonaniu transkrypcji, co powinno nastąpić poprzez powołanie się na okoliczności, które ten interes kreuja i jednocześnie powinny być one utrwalone na piśmie. W sprawie, w której wnioskodawcą był syn, wniosek nie zawiera wskazania interesu wnioskodawcy, natomiast w sprawie, w której wniosek złożył zięć osoby zmarłej, Zastępca Kierownika USC załączył notatkę służbową wskazującą na przyczyny złożenia wniosku, z której jednak nie wynika, że wnioskodawca ma własny interes prawny lub faktyczny w sprawie. Przyczyną nieprawidłowości jest błędna ocena stanu prawnego spraw przez pracownika USC, zaś skutkiem – dokonanie żądanych czynności pomimo braku zaistnienia przesłanki dokonania transkrypcji w trybie wnioskowym.

Do wniosków załączono oryginalne dokumenty zagraniczne wraz z tłumaczeniami przysięgłymi na język polski. Treść zagranicznych dokumentów stanu cywilnego co do zasady została przeniesiona do rejestru prawidłowo (z uwzględnieniem wniosków o dostosowanie pisowni danych do reguł pisowni polskiej zgodnie z art. 104 ust. 7 p.a.s.c.), jednakże w przypadku aktu zgonu nr 2816043/00/AZ/2021/260365 imię ojca osoby zmarłej wpisano niezgodnie z transkrybowanym dokumentem zagranicznym (nieprawidłowość). Kierownik jednostki wyjaśnił, że podczas dokonywania transkrypcji aktu zgonu zostały pobrane dane z rejestru PESEL, w którym imię ojca osoby zmarłej brzmi [REDAKTOWANE] i przez niedopatrzenie Zastępcy Kierownika USC nie zostało zmienione na [REDAKTOWANE] zgodnie z dokumentem zagranicznym. Skutkiem nieprawidłowości jest niezgodność treści aktu z transkrybowanym dokumentem.

W siedmiu ze zbadanych spraw w aktach brakuje pokwitowania odbioru odpisów zupełnych aktów, co stanowi naruszenie art. 46 § 1 k.p.a. (nieprawidłowość). Kierownik jednostki kontrolowanej wyjaśnił, że we wszystkich przypadkach po dokonaniu transkrypcji wnioskodawcom wydano odpisy zupełne aktów, co jest odnotowane w rejestrze stanu cywilnego. Natomiast brak pisemnego pokwitowania odbioru odpisu wynikał z przyjętej

dotychczas praktyki. Trzeba jednak zauważyć, że nie była ona jednolita, gdyż w niektórych przypadkach pracownik USC pobrał pokwitowanie od osób odbierających odpisy. Skutkiem jest brak właściwego udokumentowania czynności w aktach spraw.

Osobą odpowiedzialną za powyższe nieprawidłowości był Zastępca Kierownika USC.

3. Zmiany w aktach stanu cywilnego

W okresie objętym kontrolą dokonano łącznie 45 czynności materialno-technicznych skutkujących zmianami w aktach stanu cywilnego. Badaniem objęto 12 wybranych spraw, tym 4 czynności sprostowania i 7 czynności uzupełnienia (na wnioski osób uprawnionych) oraz z urzędu jedną czynność unieważnienia aktu. Wszystkie zbadane czynności dokonano prawidłowo. Do aktów dołączono wzmianki o sprostowaniu, uzupełnieniu lub unieważnieniu.

W ośmiu ze zbadanych spraw w aktach brakuje pokwitowania odbioru odpisów zupełnych aktów. Uwagi dotyczące braku pokwitowania zawarte na poprzedniej stronie.

4. Wydawanie dokumentów z rejestru stanu cywilnego oraz innych zaświadczeń określonych w p.a.s.c.

Sprawdzono 40 z 472 spraw wydania odpisu aktu stanu cywilnego na wniosek, tj. 8,47% wszystkich spraw. Ustalono, że w 17 sprawach wydanie odpisu nastąpiło za pobraniem opłaty skarbowej, a w 23 nieodpłatnie. W 34 sprawach wnioskodawcami były osoby fizyczne, przy czym w 33 sprawach wnioski pochodziły do osób, których akty dotyczą albo ich małżonków, zstępnych lub wstępnych, a w jednym przypadku (sprawa USC.5362.2.450.2021) wniosek o wydanie odpisu aktu zgonu złożyła synowa osoby zmarłej, która nie wykazała interesu prawnego w sprawie (nieprawidłowość). Zgodnie z art. 45 ust. 1 p.a.s.c. odpis aktu stanu cywilnego wydaje się m.in. osobie, której akt dotyczy, lub jej małżonkowi, wstępnemu, zstępnemu, rodzeństwu, przedstawicielowi ustawowemu, opiekunowi oraz osobie, która wykaże w tym interes prawny. Z wyjaśnień kierownika jednostki kontrolowanej wynika, że składając wniosek synowa osoby zmarłej wskazała, iż jej mąż nie żyje, a żona zmarłego jest osobą schorowaną i nie może osobiście złożyć wniosku o odpis aktu. Panie żyją w dobrych stosunkach, a dokument ten potrzebny jest do przedłożenia w ZUS. W danym momencie Zastępca Kierownika USC uznał to za interes faktyczny i dla dobra osoby starszej (małżonki osoby zmarłej), wydał odpis aktu na wniosek synowej.

Pomijając fakt, że powyższe okoliczności nie zostały odnotowane w aktach sprawy, trzeba podkreślić, iż synowa nie mieści się w katalogu osób uprawnionych do uzyskania odpisu aktu stanu cywilnego bez konieczności wykazania w tym interesu prawnego. Jednocześnie należy

wskazać, że wniosek o wydanie odpisu aktu nie musi być złożony osobiście przez osobę uprawnioną. Dopuszczalne jest działanie przez pełnomocnika w tym zakresie. Należało zatem wezwać wnioskodawczynię do wykazania interesu prawnego albo do złożenia pełnomocnictwa do działania w imieniu żony osoby zmarłej. Skutkiem nieprawidłowości jest przedwczesne wydanie żądanego odpisu aktu osobie, która nie wykazała uprawnienia do jego uzyskania.

W niektórych przypadkach (np. sprawa USC.5362.2.460.2021) na wniosku nie zaznaczono, kim jest wnioskodawca w stosunku do osoby, której akt dotyczy. Wyniki kontroli wykazały, że były to osoby uprawnione do uzyskania odpisów. Jednakże z dokumentacji tych spraw nie wynika, że pracownik USC weryfikował uprawnienie wnioskodawcy do uzyskania odpisu aktu.

W sprawie USC.5362.2.90.2022 kobieta złożyła wniosek o wydanie odpisu własnego aktu małżeństwa oraz odpisu aktu zgonu teścia. Wydano jej odpis aktu małżeństwa i pobrano za tę czynność opłatę skarbową. Natomiast nie zakończono sprawy w części wniosku dotyczącej wydania odpisu aktu zgonu teścia. Kierownik jednostki kontrolowanej wyjaśnił, że w sprawie nie został wydany akt zgonu teścia, mimo iż wnioskodawca zaczął wpisywać dane. Został pouczone o możliwości wydania aktu po przedstawieniu interesu prawnego. We wniosku jest adnotacja o wydaniu aktu małżeństwa osoby, której dotyczy wniosek. Wyjaśnienia te nie mogą być jednak uwzględnione, bowiem żądanie wnioskodawcy dotyczyło wydania dwóch odpisów, a wydano jeden. Część wniosku dotycząca wydania odpisu aktu zgonu teścia nie została przez organ załatwiona (nieprawidłowość). W sprawie tej organ winien wezwać wnioskodawcę do wykazania interesu prawnego lub też w sytuacji, gdyby wnioskodawca zrezygnowałby z wydania żądanego odpisu, powinien wycofać wniosek w tej części. Skutkiem nieprawidłowości jest nieformalne zakończenie sprawy i naruszenie zasady pisemności wyrażonej w art. 14 k.p.a.

W czterech sprawach wnioski złożył organ Policji, w jednej – pracownik organu administracji publicznej, w jednej – osoba prawna działająca przez pełnomocnika (wykazała interes prawny w otrzymaniu odpisu aktu).

W sprawie USC.5362.2.160.2022 pracownik Urzędu Miasta i Gminy Ruciane-Nida złożył wniosek o wydanie aktu zgonu osoby, w celu przepisania licznika. Nie wykazał interesu prawnego. Dopiero w wyjaśnieniach Zastępcy Kierownika USC wyjaśnił, że zmarły był najemcą lokalu gminnego i aby przepisać licznik oraz zmienić umowę niezbędny był akt zgonu dotychczasowego najemcy. Należy zauważyć, że w tej sprawie pracownik Urzędu Miasta i Gminy Ruciane-Nida działający z upoważnienia Burmistrza załatwiał sprawę gminy jako podmiotu stosunku cywilnoprawnego. Wobec czego zobligowany był do wykazania interesu prawnego do uzyskania odpisu aktu stanu cywilnego, co oznacza, że okoliczności wskazane

przez kierownika jednostki kontrolowanej w wyjaśnieniach powinny być znane i udokumentowane już przy rozpatrzeniu wniosku.

W sprawie USC.53623.5.2022 wniosek o wydanie własnego odpisu aktu małżeństwa został złożony przez wnioskodawcę za pośrednictwem ePUAP. Żądany odpis został wysłany na adres w Polsce, przy czym do potwierdzenia doręczenia użyto zwrotnego potwierdzenia odbioru niezgodnego z przepisami o doręczeniach (tzw. żółta zwrotka) (uchybiecie). Jak wskazano powyżej w sprawach nieuregulowanych w p.a.s.c. stosuje się przepisy k.p.a., a więc również przepisy dotyczące doręczeń pism. Mimo, iż wojewoda nie jest organem kontroli nad pobieraniem opłaty skarbowej, to wskazać należy jednostce kontrolowanej niepoprawny sposób załatwienia sprawy w części dotyczącej odstąpienia od opłaty skarbowej. Wnioskodawczyni we wniosku podała cel wydania odpisu jako „dotyczy obywateli przebywających za granicą”. Organ nie pobrał w tej sprawie opłaty skarbowej. Kierownik jednostki kontrolowanej wyjaśnił: „Wnioskodawca we wniosku jako cel ubiegania się o odpis wpisał odpis wydawany z akt stanu cywilnego, dotyczący obywateli polskich przebywających za granicą. Przy generowaniu odpisu w katalogu opłata skarbową, rodzaj adnotacji została wybrana wpisana adnotacja przez wnioskodawcę co skutkowało zwolnieniem od opłaty. Z tego powodu nie pobrano opłaty skarbowej od wnioskodawcy”. Należy jednak zauważyć, że zgodnie z załącznikiem do ustawy o opłacie skarbowej zwolnienie od uiszczenia opłaty za wydanie odpisu dotyczy wyłącznie odpisów wydanych z aktów stanu cywilnego dotyczących obywateli polskich przebywających poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej, przeznaczony wyłącznie na potrzeby polskich przedstawicielstw dyplomatycznych lub urzędów konsularnych. Z badanego wniosku nie wynikał taki właśnie cel uzyskania odpisu, a sam odpis został wysłany na adres w Polsce.

Osobą odpowiedzialną za powstanie nieprawidłowości i uchybień w tym zakresie jest Zastępca Kierownika Urzędu Stanu Cywilnego.

We wszystkich zbadanych sprawach wnioski zostały złożone w formie pisemnej. Sprawy załatwiono terminowo. Odpisy zostały wydane za pokwitowaniem na wniosku, ewentualnie doręczone wnioskodawcom przesyłką rejestrowaną albo przez ePUAP.

Badaniu poddano 2 sprawy dotyczące wydania zaświadczenia o stanie cywilnym (sprawy nr USC.5364.3.2021, USC.5364.1.2022) oraz 2 sprawy wydania zaświadczenia stwierdzającego, że zgodnie z prawem polskim można zawrzeć małżeństwo (sprawy nr USC.5360.1.2022, USC.5360.2.2022). W tym zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości lub uchybień.

5. Przenoszenie aktów z ksiąg stanu cywilnego do rejestru stanu cywilnego

Badaniu kontrolnemu poddano 40 z 687 czynności przeniesienia aktów z ksiąg do rejestru stanu cywilnego, co stanowiło 5,82% wszystkich spraw. Na tej podstawie ustalono, że nieprawidłowo przeniesiono 5 aktów, a mianowicie:

1) 2816043/00/AU/1957/497628 – błędnie przeniesiono miejsce urodzenia (wpisano [REDACTED], a w przenoszonym akcie jest [REDACTED]). Kierownik jednostki kontrolowanej wyjaśnił, że data urodzenia została wpisana do aktu w księdze w taki sposób, że litera „g” nachodzi na literę „n” w rubryce miejsce urodzenia. Pracownik USC odczytał zapis miejsca urodzenia w ten sposób, że występuje tam litera „ń”. Ponadto kierownik jednostki wskazał, że dawniej figurowały różne nazwy tej miejscowości, tj. [REDACTED]. Odnosząc się do tych wyjaśnień należy wskazać, że zapis miejsca urodzenia faktycznie może budzić pewne wątpliwości z uwagi na zachodzące na siebie litery. Jednak w ocenie kontrolujących w nazwie miejsca urodzenia nad literą „n” nie figuruje kreseczka. Ponadto nazwa tej miejscowości pojawia się jeszcze trzykrotnie w dalszej części aktu i każdorazowo wyraźnie zapisana jest jako [REDACTED].

2) 2816043/00/AZ/1993/227688 – przez omyłkę do aktu w rejestrze nie wpisano nazwiska rodzowego małżonki osoby zmarłej, które figuruje w przenoszonym akcie.

3) 2816043/00/AZ/1997/280711 – przez omyłkę błędnie przeniesiono do aktu w rejestrze nazwisko rodowe matki ([REDACTED] zamiast [REDACTED]).

4) 2816043/00/AU/1949/106330 – przez omyłkę błędnie przeniesiono płeć dziecka „na prawidłową”, tj. w akcie zawartym w księdze wpisana została płeć męska, a do aktu w rejestrze wpisano kobieta (akt dotyczył kobiety).

5) 2816043/00/AU/1955/733790 – w akcie, w miejscu urodzenia rodziców, omyłkowo wpisano miejsce zamieszkania rodziców, które znajdowało się w dotychczasowym akcie, zamiast ich miejsca urodzenia.

Osobą odpowiedzialną za powyższe błędy jest Zastępca Kierownika USC. Skutkiem nieprawidłowości jest konieczność unieważnienia ww. aktów w rejestrze i ponowne prawidłowe przeniesienie aktów z ksiąg do rejestru.

W pozostałych 35 przypadkach nie stwierdzono błędów. Ponadto ustalono, że zgodnie z art. 124 ust. 3 p.a.s.c. we wszystkich zbadanych przypadkach w aktach sporządzonych w księgach wpisano wzmianki dodatkowe o przeniesieniu aktów do rejestru stanu cywilnego.

6. Prowadzenie postępowań administracyjnych w sprawie zmiany imienia i nazwiska

W okresie objętym kontrolą w USC wszczęto i zakończono 9 postępowań administracyjnych w trybie ustawy z dnia 17 października 2008 r. o zmianie imienia i nazwiska (dalej u.z.i.n.). Kontroli poddano akta 5 wybranych spraw o numerach: USC.5355.8.2021, USC.5355.1.2022, USC.5355.3.2022, USC.5355.5.2022, USC.5355.7.2022.

Ustalono, że wszystkie zbadane sprawy dotyczyły zmiany nazwiska. Wnioski zawierały elementy obligatoryjne określone w art. 11 ust. 1 u.z.i.n. W sprawach USC.5355.7.2022, USC.5355.1.2022 i USC.5355.3.2022 dotyczących zmiany nazwisk małoletnich osób do akt załączono niewiarygodne kopie odpisów orzeczeń sądowych o pozbawieniu władzy rodzicielskiej jednego z rodziców dziecka (uchybiecie). Kierownik jednostki wyjaśnił, że we wszystkich przypadkach zostały przedstawione oryginały odpisów orzeczeń sądu, tylko w natłoku spraw kopie tych orzeczeń złożone do akt spraw nie zostały uwierzytelnione przez pracownika jednostki.

W sprawie USC.5355.3.2022 małoletnia (17 lat) sporządziła uzasadnienie zmiany swojego nazwiska – pisała w pierwszej osobie, a pod wnioskiem podpisała się matka. Pod wymaganymi oświadczeniami we wniosku podpisała się również matka i córka, natomiast w sprawie tej nie przyjęto odrębnej zgody małoletniej, która ukończyła 13 lat, na zmianę jej nazwiska (nieprawidłowość). Zgodnie bowiem z art. 8 ust. 4 u.z.i.n., zgodę na zmianę nazwiska dziecko wyraża osobiście do protokołu przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego albo jego zastępcą lub na piśmie utrwalonym w postaci papierowej, opatrzonym podpisem własnoręcznym, poświadczonym za zgodność podpisu przez notariusza. Dzieci zamieszkałe poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej mogą wyrazić zgodę za pośrednictwem konsula Rzeczypospolitej Polskiej. Kierownik jednostki kontrolowanej wyjaśnił, iż „złożenie wniosku o zmianę nazwiska odbyło się w obecności małoletniej. Matka pod uzasadnieniem wniosku złożyła swój podpis. Małoletnia osobiście wyraziła zgodę na zmianę nazwiska przed z-cą kierownika USC. Podpis swój złożyła w miejscu wnioskodawcy razem ze swoją matką. Po to by nie kreślić wniosku uznałam, iż może tak pozostać”. Z przedstawionego wyjaśnienia nie wynika jednak dlaczego Zastępca Kierownika USC nie przyjął do protokołu odrębnej zgody małoletniej na zmianę jej nazwiska. Zdaniem kontrolujących przyczyną powstania nieprawidłowości był brak usystematyzowania wiedzy z zakresu zmiany imion i nazwiska przez referenta sprawy. Skutkiem nieprawidłowości było zastawienie sprawy, w której małoletnia nie złożyła formalnej zgody na zmianę swojego nazwiska – zgoda była dorozumiana. Osobą odpowiedzialną za powstanie tej nieprawidłowości jest Zastępca Kierownika USC.

Niezwłocznie po analizie wniosków i załączonych do niego dokumentów organ wydał decyzje,

które były zgodne w całości z żądaniem wnioskodawców. Organ nie zawiadomił wnioskodawców o wszczęciu postępowania w sprawie ani o możliwości wypowiedzenia się przed wydaniem decyzji, co stanowiło naruszenie art. 10 § 1 i art. 61 § 4 k.p.a. Jednak mając na względzie, że w każdej sprawie występowała tylko jedna strona, a rozstrzygnięcie było możliwe niezwłocznie w oparciu o dokumenty i wyjaśnienia przedstawione wraz z wnioskiem o zmianę nazwiska, powyższe uchybienie nie miało wpływu na wynik spraw.

Decyzje zawierały wszystkie elementy obligatoryjne określone w art. 107 § 1 k.p.a. oraz pouczenie o natychmiastowej wykonalności zgodnie z art. 12 ust. 2 u.z.i.n. Odstąpiono od uzasadnienia decyzji na podstawie art. 107 § 4 k.p.a., o czym zamieszczono wzmianki w decyzjach. Decyzje doręczono wnioskodawcom za pokwitowaniem odbioru. Zmiany nazwiska wynikające z decyzji zostały prawidłowo zarejestrowane w rejestrze PESEL.

W sprawach USC.5355.8.2021, USC.5355.1.2022, USC.5355.3.2022, USC.5355.7.2022 zmiany dotyczyły nazwisk zawartych w aktach stanu cywilnego sporządzonych w innych urzędach stanu cywilnego. Decyzje o zmianie zostały przesłane do tych urzędów w postaci papierowej, przesyłką rejestrowaną ze zwrotnym potwierdzeniem odbioru. Stanowiło to uchybienie, gdyż przepis art. 13 ust. 1 u.z.i.n. nakazuje przesłać decyzję właściwemu kierownikowi urzędu stanu cywilnego – w celu dołączenia wzmianki do aktu urodzenia i małżeństwa wnioskodawcy – za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, w którym jest prowadzony rejestr stanu cywilnego. Ponadto art. 4 ust. 2 p.a.s.c. stanowi, że organy administracji publicznej przekazują urzędom stanu cywilnego odpisy decyzji administracyjnych mających wpływ na treść lub ważność aktu stanu cywilnego w terminie 7 dni od dnia, w którym decyzja stała się ostateczna, z wyjątkiem decyzji administracyjnych o zmianie imienia lub nazwiska, które są przekazywane w trybie ustawy z dnia 17 października 2008 r. o zmianie imienia i nazwiska. Przekazywanie decyzji w inny sposób niż wskazany w tej ustawie jest działaniem niewłaściwym i generującym niepotrzebne koszty związane z przesyłką pocztową.

Do ustaleń kontroli, przedstawionych kierownikowi jednostki kontrolowanej w projekcie wystąpienia pokontrolnego, nie wniesiono zastrzeżeń.

Mając na uwadze powyższe ustalenia i oceny wnoszę o:

1. W miarę możliwości lokalowych – wydzielenie odrębnego pomieszczenia na potrzeby archiwum USC.
2. Zabezpieczenie przed zniszczeniem akt zbiorowych rejestracji stanu cywilnego znajdujących się w starych segregatorach z miękkimi okładkami poprzez przełożenie ich do segregatorów z twardymi okładkami.

3. Wprowadzenie rejestracji dostępu do pomieszczenia, w którym przechowywane są blankiety dokumentów wydawanych na podstawie art. 44 ust. 1 oraz art. 83 ust. 1 p.a.s.c.
4. Sprostowanie z urzędu aktu małżeństwa nr 2816043/00/AM/2022/387294 w zakresie nazwiska rodowego ojca kobiety.
5. Realizowanie wyłącznie wniosków o przyjęcie oświadczenia o wstąpieniu w związek małżeński poza urzędem złożonych zgodnie z art. 63 § 1 k.p.a.
6. Przyjmowanie zgłoszeń zgonu wyłącznie od podmiotów uprawnionych do pochówku na podstawie art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych.
7. Dokonywanie transkrypcji zagranicznego dokumentu potwierdzającego zgon na wnioski zawierające wskazanie interesu faktycznego lub prawnego wnioskodawcy.
8. Wydawanie odpisu zupełnego aktu po sprostowaniu, uzupełnieniu lub transkrypcji na wnioski wyłącznie za pokwitowaniem odbioru.
9. W sprawach wydawania odpisów aktów na wniosek – każdorazowe weryfikowanie i odnotowywanie, czy wnioskodawca jest uprawniony do uzyskania odpisu; w przypadku podmiotów zobowiązanych do wykazania interesu prawnego – wydawanie odpisów wyłącznie po jego wykazaniu.
10. Stosowanie wyłącznie potwierdzeń odbioru przesyłek adresowanych do stron, zgodnych z przepisami o doręczeniach.
11. Formalne zakańczanie każdego złożonego wniosku.
12. Rzetelne przenoszenie aktów z ksiąg do rejestru stanu cywilnego oraz wyeliminowanie stwierdzonych w tym zakresie błędów poprzez unieważnienie na podstawie art. 127a p.a.s.c. i ponowne przeniesienie aktów w pięciu sprawach, w których stwierdzono nieprawidłową migrację danych.
13. Uwierzytelnianie kopii orzeczeń sądowych o pozbawieniu jednego z rodziców władzy rodzicielskiej składanych do akt spraw w zakresie zmiany imienia lub nazwiska osoby małoletniej.
14. Przyjmowanie zgodnie z art. 8 ust. 4 u.z.i.n. do protokołu odrębnej zgody małoletniego, który ukończył 13 lat, na zmianę jego imienia lub nazwiska.

15. Stosowanie w sprawach zmiany imienia i nazwiska art. 10 § 1 i art. 61 § 4 k.p.a.

16. Przekazywanie decyzji o zmianie imienia lub nazwiska do innych urzędów stanu cywilnego w sposób określony w art. 13 ust. 1 u.z.i.n., tj. za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, w którym jest prowadzony rejestr stanu cywilnego.

Proszę Pana Burmistrza o poinformowanie Wojewody Warmińsko-Mazurskiego, w terminie 21 dni od dnia otrzymania niniejszego wystąpienia, o sposobie wykonania zaleceń, a także o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia działań.

Jednocześnie informuję, że stosownie do art. 48 ustawy o kontroli w administracji rządowej od wystąpienia pokontrolnego nie przysługują środki odwoławcze.

WOJEWODA
WARIŃSKO-MAZURSKI
Artur Henryk Chojecki